Lokalt ejet vedvarende energi
JA TAK!

COMMUNITY POWER
for people's ownership of renewable energy

NOAH
Friends of the Earth Denmark

Hvad er FællesEnergi/CommunityPower?

Vi forstår FællesEnergi/CommunityPower som et lokalt ejet projekt eller anlæg, der bidrager til afviklingen af energiproduktion fra fossile brændstoffer og andre ikke bæredygtige brændsler.

Det kan være et fælles projekt med energieffektivisering eller et anlæg til produktion af energi (fx en vindmøllepark, et fjernvarmeværk eller et solcelleanlæg).

Ejerskabet ligger enten hos en andelsforening eller en anden organisation med demokratisk struktur bestående af lokale borgere. Det kan f.eks. være en fond eller kommunen.

Der er håndgribelige lokale økonomiske eller sociale fordele. Det gælder uanset om, der er tale om et "hvile-i-sig-selv-selskab" eller et anlæg, der giver et overskud, som kan gå tilbage til medlemmerne eller lokalsamfundet. Pengene kan så geninvesteres i andre projekter i lokalsamfundet/kommunen.

Fællesejede hvile-i-sig-selv-selskaber, som er kendt fra fjernvarmeområdet, har klare sociale fordele, idet alle kan være med uanset økonomisk formåen og alle høster fordele af lave energipriser.

Fælles solcelleanlæg kan f.eks. gøre det muligt for borgere, der ikke selv har et tag at lægge solceller på, at engagere sig direkte i omstillingen til vedvarende energi.

Dette hæfte er udgivet af Miljøbevægelsen NOAH Friends of the Earth Denmark i juni 2015 som et led i Community Power projektet. Se http://communitypower.eu/ Forfattere: Henning Bo Madsen og Palle Bendsen Fotos: Henning Donslund, Stig Melgaard og Palle Bendsen Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri.	Udgivet af NOAHs Forlag 2015 ISBN 978-87-93536-16-6 (trykt udgave) ISBN 978-87-93536-17-3 (digital pdf)

Miljøbevægelsen NOAH Friends of the Earth Denmark Nørrebrogade 39, 1 tv 2200 København N. Tlf. 35 36 12 12 noah@noah.dk www.noah.dk	Projektleder Henning Bo Madsen Tlf. 40 32 07 84 henning@noah.dk

Co-funded by the Intelligent Energy Europe Programme of the European Union

Forfatterne er eneansvarlige for indholdet i denne publikation.

Indholdet afspejler ikke nødvendigvis EU's synspunkter. Hverken EASME eller EuropaKommissionen er ansvarlig for, hvordan oplysningerne anvendes.

Hvad er formålet?

Der er to formål: det ene er at løse problemerne ved den forurenende energiproduktion, det andet er de samfundsmæssige fordele.

Forureningen fra energiproduktion er den største enkelte bidragyder til klimaændringer. Derfor skal vores energisystemer omstilles fra afhængighed af fossile brændstoffer. Det vil kræve en storstilet indsats, der bedst gennemføres ved at involvere lokale fællesskaber. Det vil give større opbakning til etableringen af anlæg til udnyttelse af vedvarende energikilder.

Men omstillingen til en miljømæssigt og socialt bæredygtig fremtidig energiforsyning skal igen have langt større deltagelse af forbrugere og almindelige borgere. En omkostningseffektiv omstilling til energiforsyning baseret på vedvarende energi kan ikke overlades til store - eller små - profitorienterede selskaber.

Solfangere på et fælleshus i Hjortshøj

Fordele ved lokale borgeres ejerskab

Effektivitet og økonomi

Når borgere, forbrugere og lokalsamfund bliver direkte involveret i energiforsyningen, sikrer det en effektiv og billig, men samtidig fremtidssikret etablering og drift.

Det står i modsætning til de kommercielle energiselskabers ønske om størst muligt udbytte til aktionærerne.

Stærkere lokalsamfund

Det styrker samtidig lokalsamfundet, hvis der kan hentes indtægter fra energiproduktion og energibesparelser, som kan bruges til lokal udvikling og forbrug.

Geografisk fordelt udvikling

Da især vind- og biomasseressourcer er mest tilgængelige i landområder og langs kysterne, kan bygning og vedligehold af anlæg skabe arbejdspladser i disse områder.

Politisk handling er nødvendig

Det er i Folketinget og i EU systemet rammerne for omstilling af energiproduktionen til vedvarende energi bestemmes.

Indtil nu har alt for mange beslutninger drejet sig om at begrænse almindelige forbrugere og lokale enheder som kommuner i omstilling til vedvarende energi.

Der er brug for et holdningsskift hos politikere og administratorer. De skal hjælpe borgere, lokale andelsselskaber og kommuner med omstillingen til forsyning fra vedvarende energikilder.

De skal ikke hjælpe ledere og aktionærer i de etablerede energiselskaber med at opretholde deres magt og udbytter.

Der er behov for

* fjernelse af lovgivningsmæssige barrierer
* attraktive økonomiske vilkår inkl. lånemuligheder og afregningsregler
* støtte til organisering af lokale andelsfællesskaber
* information om muligheder for fælles forbrugerejede anlæg
* økonomiske støtteordninger, som ikke er begrænset til et maksimalt antal MW og ikke kun kan søges i et begrænset antal uger om året

Forbrugerejede solfangere

Krav til politikerne

Slip borgerne og kommunerne ud af spændetrøjen i forhold til vedvarende energi.

Giv borgerne reel mulighed for at investere i anlæg til udnyttelse af vedvarende energi og få det økonomiske udbytte, som de vedtagne tilskudsregler giver mulighed for.

Lad alle borgere, kommuner og virksomheder producere el og varme med sol og vind mindst til dækning af eget forbrug.

Lad kommunerne reservere pladser til vindmøller ejet af kommuner, lokale forsyningsselskaber (både el og varmeselskaber) og lokale borgeres andelsselskaber. Eventuelt med en tredjedel hver.

Fastsæt prisen på jord til vindmøller på samme måde som til motorveje og højspændingsmaster.

Giv jordejerne ret til andele i vindmøllen.

Giv kommunerne lov til at stille tage til rådighed for lokale solcellelaug.

Giv kommunerne lov til at bruge et evt. økonomisk overskud på produktion af el og varme med lokal vedvarende energi til vedligehold og energirenovering af kommunale bygninger, til energivejledning til borgerne, til bedre undervisning og børnepasning, bedre ældrepleje etc.

Stop alle modregninger i kommunernes overførsler fra staten for kommunale indtægter fra udnyttelse af lokal vedvarende energi.

Det vil skabe lokal økonomisk vækst , mindre arbejdsløshed, renere miljø, mindre afhængighed af energiimport og løfte mange ”udkantskommuner”.

Solfangere
på et plejehjem

Lær af historien

De historiske erfaringer med lokalt baseret ejerskab i dansk energiforsyning er gode

I Danmark er der en lang historie med energiforsyning ejet af fællesskabet. Forbrugerselskaber og kommuner ejede elproduktionen, som generelt var baseret på et hvile-i-sig-selv princip („non profit"), hvor et års overskud blev henlagt til investeringer og vedligeholdelse eller returneret til forbrugerne i form af lavere priser.

Det blev der ændret på, da Danmark gennemførte EU´s Indre Marked, liberaliserede energiproduktionen og tillod private firmaer at overtage kraftværker. I dag er den største form for varmeforsyning fjernvarmen, som findes i næsten alle danske byer og den er stadig organiseret som hvile-i-sig-selv selskaber ejet af forbrugerne eller kommuner.

I 1980erne og 1990erne var størstedelen af vindmøllerne i Danmark ejet af lokale borgere organiseret i vindmøllelaug.

I dag er de fleste vindmølleprojekter på land drevet af professionelle, private investorer. Lokalsamfundet høster ikke fordelene ved vindmøllerne, men kun det der opfattes som ulemper, nemlig støj og udsigten til andre folks møller.

Forbrugerejet non-profit energiproduktion er stadig dominerende i fjernvarmesektoren, men er næsten afviklet i elproduktionen pga. EU-regler.

"Lidt kort sagt er aktionærer dyrere end vindmøller"

Professor Frede Hvelplund,
Institut for energiplanlægning
Aalborg Universitet

Solcellehistorien

Før 19.november 2012 var der i Danmark en nettomålerordning for husholdninger med op til 6 kW installeret effekt. Ordningen fungerede på årsbasis. Derfor kunne forbrugerne producere elektricitet fortrinsvis om sommeren og „hente det tilbage“ fra elnettet om vinteren og om natten. Dette system førte i kombination med faldende priser på solcellepaneler og informationskampagner fra enkelte elselskaber, organisationer og små lokale firmaer til en stor stigning i antallet af små solcelleanlæg. Antallet af solcelleanlæg steg fra 4.100 i januar 2012 til 73.000 i slutningen af 2012.

Denne positive udvikling fik elproduktionsselskaberne og flertallet i Folketinget til at reagere. Systemet var for attraktivt for forbrugerne. Derfor blev reglerne ændret.

Fra 2013 indførtes begrænsning af nettomåler-afregning til én time kombineret med en feed-in-tariff.* Feed-in-tariffer er også tilgængelig for fællesejede anlæg, men der er en række restriktioner for, hvem der kan få lov til at deltage i fællesejede solcelleanlæg inden for feed-in-tariffen. Der er sat et loft på 20 MW om året, som kan få den forhøjede afregningspris. Afregningsprisen nedsættes år for år.

** En feed-in-tarif er en garanteret pris pr. produceret kWh. Det er i Danmark en mekanisme, der skal fremme den vedvarende energi.*

Et lokalt fællesejet solcelleanlæg på en skole i München

Vindkraft til lands og til vands

Vi har i Danmark i dag fire forskellige måder at udnytte vindenergien på. De er meget forskellige med hensyn til placering, ejerskab, planmæssige og økonomiske rammer for etablering.

Husstandsvindmøller op til 25 kW effekt og 25 meters højde kan opstilles ved fritliggende ejendomme i kort afstand fra nærmeste bygning. De er ejet af forbrugeren og den producerede el bruges fortrinsvis til at dække ejerens eget el- og varmeforbrug.

Store vindmøller på land op til 150 meters højde i landområder og på enkelte havnearealer kan i princippet ejes af alle juridiske enheder (personer eller firmaer) i EU. Lokale borgere inden for 4,5 km afstand fra møllerne skal tilbydes køb af 20 % i andele til kostpris.

Kystnære vindmøller skal placeres mindst 4 km fra kysten i områder udpeget af staten. Der skal tilbydes andele på i alt 20 % til lokale beboere i en kommune, som har en kyststrækning, der ligger inden for 16 km fra nærmeste mølle.

Havvindmøller skal placeres langt fra kysten i områder, som staten har udpeget. Staten tildeler rettigheder til opførelse og ejerskab efter udbud. Som regel opføres og ejes de af store energiselskaber, kapitalfonde og i nogle tilfælde nogle procent af pensionsfonde.

Der er ingen krav om at almindelige borgere og forbrugere kan købe andele.

Opførelse og drift af vindmøller er klart billigere på land og samtidig er der mulighed for lokalt ejerskab, så indtægterne kommer lokalsamfundet til gode.

Dele sol og vind lige?

Det er især langs vestkysten og i et bælte tværs over den sydlige del af landet, at vindforholdene gør det gunstigt at sætte møller op. Det er dele af landet, som ikke er favoriseret af erhvervsudvikling eller statslige arbejdspladser. Lokalt ejet elproduktion kan tilføre disse områder en tiltrængt økonomi som leverandører af el til det øvrige Danmark.

Solen skinner mere ligeligt over hele landet, selv om der også her er variationer - især Nordjylland, Bornholm og de mange mindre øer har flere solskinstimer end landsgennemsnittet. Men forskellen er ikke så udtalt som med vinden.

Til gengæld er besparelsespotentialet stort i de store bysamfund på grund af den store befolkning og den store økonomiske aktivitet. Vi mangler endnu at se modeller for at organisere energieffektiviseringer i fællesskaber bortset fra det, der foregår i andelsboligforeninger og boligselskaber. En mulig model kunne være den, der allerede anvendes i byfornyelsesprojekter, som kan gennemføres for en gade, en karré eller et kvarter.

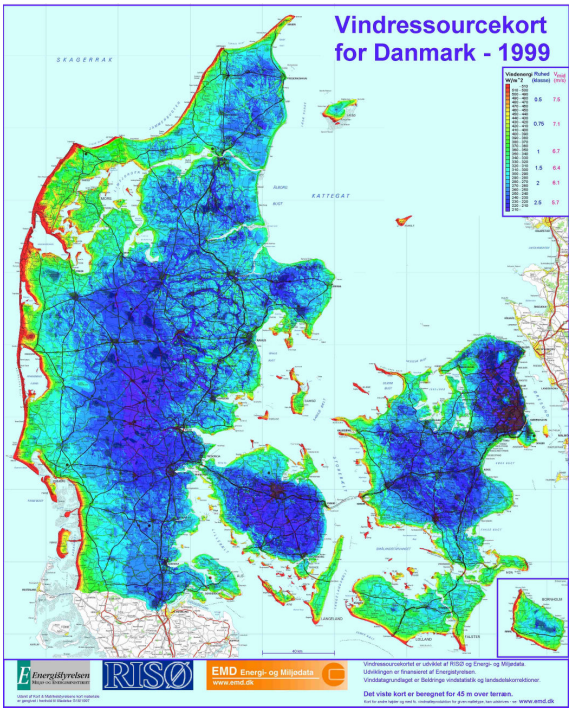

Vindressourcekortet for landarealet - her for 100 m over terræn.

Se flere vindressourcekort på http://www.emd.dk/publications/wind-resource-map/

Gode eksempler på lokalt ejerskab

Der er en række gode eksempler på lokalt ejerskab til vedvarende energi anlæg, som medfører lokale indtægter og udvikling. Flere forskellige energiformer og ejerskaber på Samsø og Ærø. Vindmøller i Hvide Sande og Hvidovre. Solenergi i Skive kommune.
For blot at nævne nogle.

Tid til energidemokrati i Danmark af Preben Maegaard, Jane Kruse, Kirsten Hasberg, Nordisk Folkecenter for Vedvarende Energi – EUROSOLAR Danmark
November 2010. http://kortlink.dk/folkecenter/gv9c

Vindmøller som løftestang for lokal udvikling i udkantsområder. Af Rambøll for Nordisk Folkecenter for Vedvarende Energi. Januar 2013. http://kortlink.dk/folkecenter/d5ps

Læs mere om gode eksempler på http://noah.dk

Lokalt ejede møller i Hvide Sande

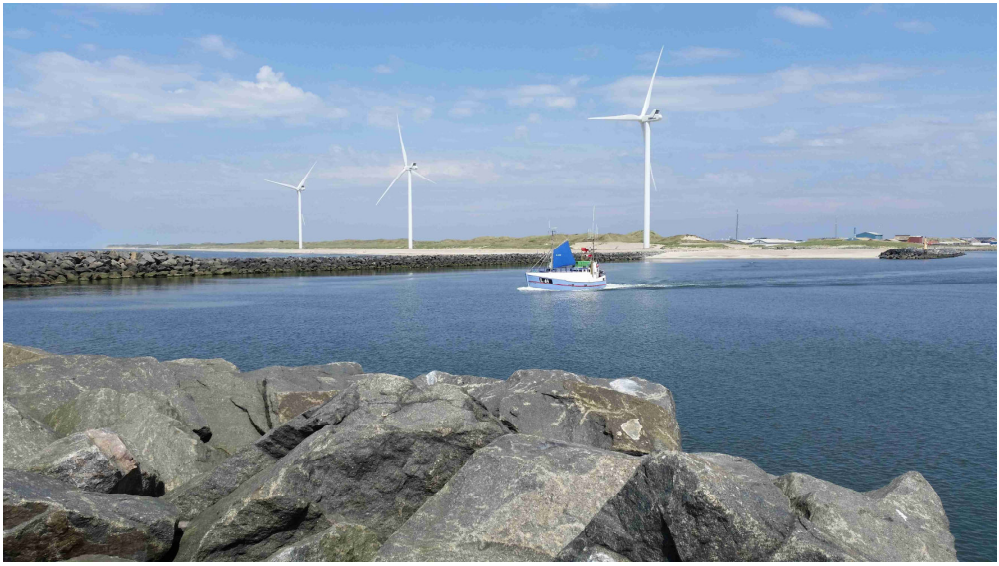

Nogle konkrete barrierer

Kommuner

Kommunerne har ikke lov til at stille tage eller jord til rådighed for lokale solcellelaug og kommunerne har ikke lov til at bruge et evt. økonomisk overskud på produktion af el og varme til andre formål

Andelsejede fællesanlæg

Selv om det er juridisk muligt at etablere fælles andelsejede anlæg til udnyttelse af vedvarende (sol. vind, vand geotermi) og fornyelige (biomasse) energikilder, så er de politisk fastsatte betingelser ikke gode nok til at det sker i ret mange tilfælde.

Fællesejede vindmøller

Lovgivningen sikrer i dag lokale borgere en forkøbsret til 20 % af et vindmølleprojekt på land og i de planlagte kystnære parker. Den procentdel bør være langt større. Det bedste vil være 100 % lokalt ejerskab.

Der skal være regler, der sikrer, at det ikke kun er pynt og lidt mulighed for lokal kompensation for mølleopstilling, men en reel mulighed for at lokale kan nå at gå sammen om at organisere sig, gennemgå projektet, skaffe finansiering mv.

Det kræver, at lokale initiativer kan få tid og rådgivning til at klare juridiske, finansielle og planlægningsmæssige udfordringer.

En sådan støtte tilbydes borgere i Skotland gennem organisationen Local Energy Scotland og støttesystemet CARES.

Desuden har den skotske regering sat et mål for community energy - lokalt ejet vedvarende energi.

Tilsvarende tiltag savnes i Danmark.

1500 kW varmepumpe i Marstal.
[Marstal Fjernvarme A.m.b.a.]

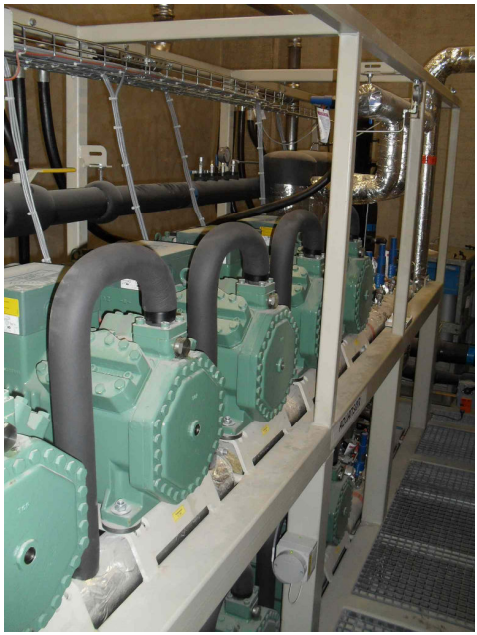

Slip borgerne og kommunerne ud af spændetrøjen i forhold til vedvarende energi.

Giv borgerne reel mulighed for at investere i anlæg til udnyttelse af vedvarende energi og få det økonomiske udbytte, som de vedtagne tilskudsregler giver mulighed for.

Lad alle borgere, kommuner og virksomheder producere el og varme med sol og vind mindst til dækning af eget forbrug.

Lad kommunerne reservere pladser til vindmøller ejet af kommuner, lokale forsyningsselskaber (både el og varmeselskaber) og lokale borgeres andelsselskaber. Eventuelt med en tredjedel hver.

Fastsæt prisen på jord til vindmøller på samme måde som til motorveje og højspændingsmaster.

Læs mere om vores krav på side 4-5.

Underskriftindsamling

SKRIV UNDER FOR LOKALT EJERSKAB OG DEMOKRATI I FREMTIDENS DANSKE ENERGIFORSYNING på http://skrivunder.net/lokalt-ejet-energi

COMMUNITY POWER
for people's ownership of renewable energy

NOAH
Friends of the Earth Denmark